

Pestujeme šalotku a cibuľu zimnú

Šalotka

Šalotka je cibuľová zelenina o ktorú je v posledných rokoch väčší záujem predovšetkým z radov záhradkárov. Spôsobuje to jej menšia náročnosť na pestovanie, výborné chuťové a nutričné vlastnosti ako aj jej dobrá skladovateľnosť najmä v domácnostiach kde nie sú až tak vhodné podmienky na uskladňovanie zeleniny cez zimu.

Pôvod vzniku cibule šalotky sa udáva Etiópia a západná Ázia. Jej pestovanie je rozšírené v stredoázijských štátoch ako aj v Číne. V Európe vo Francúzsku sa využívala už v 13. storočí. Špecifickou vlastnosťou šalotky je jej korenistá, jemná chuť a tiež vlastnosť, že nespôsobuje plynatosť.

Šalotka tvorí hniezdovité trsy cibúľ na spoločnom podpučí, má nižší a slabší vzrast a tým sa hlavne líši od cibule kuchynskej. Listy má duté šidlovité, pripomínajúce skôr listy pažitky. Šalotka zakoreňuje veľmi plytko. Počet tzv. dcérskych cibúľ, ktoré sa v priebehu vegetácie vytvoria z materskej cibule býva rôzny a pohybuje sa od 5 – 15 kusov. Sfarbenie vonkajších sukníc býva tiež rozmanité. Šalotky pestované v Európe majú žlté až hnedé suknice, v krajinách Ruska červené až fialové a v USA dokonca biele. Premennivý je aj tvar cibúľ a tiež je rozdiel v chuti. Šalotky s jemnými listami majú zväčša pretiahnutý vretenovitý tvar, s hrubšou vňaťou sú skôr guľaté až sploštené. Má tiež vyšší obsah sušiny a cukru ako cibuľa kuchynská. Zatiaľ čo skladovaná cibuľa obsahuje 11 – 12% sušiny, šalotka dosahuje až 18% a preto sa veľmi dobre skladuje a využiteľná je až do dvoch rokov.

Požiadavky na prostredie a pestovanie

Šalotka má nižšie pestovateľské nároky ako cibuľa kuchynská, je nenáročná na pôdu a klimatické podmienky a darí sa jej aj vo vyšších pre cibuľu už netradičných pestovateľských oblastiach. Najvhodnejšie sú stredné humózne záhrevné pôdy, menej priaznivé sú pôdy zamokrené a studené. Vysádzame ju na záhony v tzv. „starej sile“ a to najlepšie po hnojených okopaninách. Základnú dávku priemyselných hnojív dodáme v dávke 80 g kombinovaného hnojiva na 1 m².

Šalotku môžeme dopestovať z jarnej výsadby alebo ju vysádzame na jeseň. Pri jesennej výsadbe je najvhodnejší termín začiatok októbra. Dobré je, keď si pred výsadbou sadbu roztriedime podľa veľkosti cibúľ. Porast je potom podstatne vyrovnanejší a jednotnejší. Na výsadbu je vhodná sadba strednej veľkosti a to 2 – 3 cm, ktorú vysádzame do sponu 25 – 30 x

10 cm a do hĺbky 5 až 7 cm, a to z dôvodu aby nedošlo k vyťahnutiu sadby jarnými mrazíkmi. Množstvo sadiva závisí od veľkosti cibúľ a hustoty výsadby a pohybuje sa od 0,2 – 0,6 kg na 1m².

Ak sadíme väčšie cibule, získame väčší počet cibúľ ale budú menšie. Naopak z menších cibúľ ktoré majú malé podpučie s malým počtom vegetačných vrcholov, vyrastie menej cibúľ ale budú väčšie.

Šalotku môžeme výhodne pestovať aj ako tzv. zelenačku. Táto schopnosť a pestovateľská možnosť šalotky je zatiaľ nedocenená hoci takto dopestovanú zelenačku môžeme zberať o 10 – 17 dní skôr ako z cibule kuchynskej.

Tiež ju môžeme úspešne rýchlieť na vňať. Vysádzať ju môžeme v nevykurovaných skleníkoch alebo pod fóliovými krytmi.

Pri pestovaní šalotky je dôležitý jej včasný zber. Nie je dobré ak sa vňať nechá príliš zoschnúť, pretože sa potom trhá a sťažené je vyberanie cibúľ z pôdy. Cibule sa rozpadávajú a v prípade že je vlhko, obnovuje sa tvorba koreňkov a rast, čím sa znižuje hodnota cibúľ a ich skladovateľnosť. Najvhodnejšie uskladnenie šalotky je na lieskach vo vrstve 10 – 15 cm, nikdy nie viac ako 30 cm.

Cibuľa zimná

Pochádza z východnej Ázie a patrí medzi najmrazuvzdornejšie trváce cibule, nakoľko znáša teplotu až do – 20° C. Vytvára mohutné rozvetvené trsy z drobnejšími cibulami pretiahnutého a z boku splošteného tvaru, z ktorých skoro na jar vyrastajú valcovité, duté listy až do výšky 40 – 50 cm. Pestuje sa pre vňať jemnej chuti bohatej na vitamíny, ktorá sa postupne zrezáva počas celej vegetácie, alebo pre cibulky s vňaťou ako tzv. zelenačka.

V surovom stave a pri príprave teplých jedál ju oceňuje predovšetkým čínska kuchyňa.

Cibuľa zimná má niekoľko odrodových typov ktoré sa líšia mohutnosťou trsov. Svetlozelené typy sa menej vetvia a sú lahodnejšie, ale neodolávajú tak mrazu ako tmavozelené rozvetvené typy.

Nároky na pestovateľské prostredie a pestovanie

Pestovateľské nároky u nás pestovaných odrôd sú veľmi skromné a nenáročné zvlášť na pôdne a klimatické podmienky. Úspešne ju môžeme pestovať aj vo vyšších polohách.

Cibuľu zimnú rozmnožujeme výsevom zo semena alebo delením starších trsov. V našich podmienkach je vhodnejší spôsob pestovania zo semena, aj keď pri pestovaní v malom sa môže rozmnožovať aj trsmi. Nakoľko ju môžeme pestovať na jednom stanovišti 10 – 15

rokov, dôležité je aby bol záhon dôkladne odburinený hlavne od pýru a zásobený dostatkom potrebných živín. Tieto zapravujeme vo forme kompostu alebo kombinovaného hnojiva v dávke 50 – 80 g na 1 m².

Okrem jarného výsevu je vhodným termínom aj letný výsev v polovici augusta alebo jesenný v októbri. Vysievame do riadkov vzdialených 30 – 40 cm z výsevkom 20 g osiva na 10 m². Pri letnom výseve v suchom období musíme počítať aj so zavlažovaním. Mladé listy na jar zberáme len čo dorastú do výšky 12 – 20 cm, ktoré spotrebujeme hneď v čerstvom stave, keď sú najbohatšie na vitamín C. Zber môžeme opakovať po 30 – 35 dňoch a z plochy 1 m² môžeme zobrať 3 – 5 kg vňate za vegetačné obdobie. Len čo začnú vyrastať kvetné stonky, hneď ich vylomíme. Ponecháme ich len toľko, koľko ich potrebujeme na dopestovanie semena. Porast cibule zimnej vyžaduje dostatok pôdnej vlahy pre prezimovanie, ďalej v období rašenia a v období intenzívnej tvorby listových ružíc.

Možnosti prirýchľovania a rýchlania

Rýchlenie cibule zimnej je veľmi jednoduché. Na jeseň pred zamrznutím pôdy vyrýľujeme 2 – 3 ročné trsy a uložíme ich až do začiatku rýchlania do pareniska alebo pod prístrešok. Je vhodné ak trsy premrznú. V zimnom období ich uložíme tesne vedľa seba v rýchliarni alebo do debničiek prípadne polyetylénového vreca. Pri teplote 18° C zberáme vňať už za 2 týždne a ďalšie zbery sa opakujú v 3 týždňových intervaloch.

Pri prirýchľovaní, hneď po rozmrznutí pôdy môžeme nad rastlinami pestovanými v záhradke zhotoviť rám z dosiek ktorý obložíme suchým lístím a prikryjeme sklom alebo fóliou. Týmto jednoduchým zásahom môžeme urýchliť zber listov aj o 14 dní.

I napriek tomu, že cibuľa zimná je veľmi skromná, nenáročná, takže ju môže pestovať každý aj menej skúsený záhradkár, patrí stále u nás k veľmi málo známym a pestovaným druhom lahôdkovej zeleniny. Určite sa v budúcnosti uplatní ako celoročné vitamínové a chuťové spestrenie jedálneho stola ako je tomu v mnohých kuchyniach susedných krajín hlavne pre jej prednosť ako je mrazuvzdornosť, skorosť prvých zberov po prezimovaní, obsah vitamínov a minerálnych látok.

U nás sú momentálne registrované dve odrody cibule zimnej ***Bajkal*** a ***Lia***.

Ing. Jarmila Pakanová

VÚZ Nové Zámky